

А.М. Мукашева *

Филология магистрі, аға оқытушы
 М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
 Тараз қ., Қазақстан
 alshagul.mukasheva.66@mail.ru

А.А. Молдабаева

Филология магистрі, аға оқытушы
 М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
 Тараз қ., Қазақстан
 ainur.aitmuhan_82@mail.ru

АЛАШ АҚЫНДАРЫ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ЛИРИКАЛЫҚ ҚАҢАРМАН

Аңдатпа. Поэзия әрқашан әртүрлі қоғамдардағы мәдени көріністің маңызды бөлігі болды, бұл ұжымдық сана мен ұлт этосына көз жүгіртуге мүмкіндік берді. Қазақ поэзиясы, әсіресе Алаш ақындардың шығармалары, олардың тарихын, армандарын, күрестері мен үміттерін бейнелейтін адамдардың жүрегінде ерекше орын алады. Лирикалық кейіпкердің жасалу жолдары мен оның алаш ақындарының поэзиясындағы көрінісін нақты мысалдармен талдаймыз. Лирикалық кейіпкер дегенде поэзия жанрындағы аталмыш кейіпкерлердің ұлттық сананың қалыптасуына тигізер игі әсері де жан-жақты сараланады. Алаш ақындарының лирикалық кейіпкерлерді жасаудағы мақсаты ХХ ғасыр басында ұлттық намысы мұқала бастаған қазақ халқының еңсесін көтеру, ұлттық намысты ояту екендігі мысалдар арқылы дәлелденіп отырады. Осы орайда М.Жұмабаевтың, М.Дулатовтың, Ш.Құдайбердіұлының лирикалық кейіпкер жасаудағы көркемдік шеберлігі қарастырылады. Ойымыз дәлелді болу үшін лирикалық кейіпкер ұғымына байланысты айтылған ғылыми тұжырымдар зерттеу мақсатына орай пайдаланылды. Лирикалық кейіпкер жайлы бұрын соңды жасалған ғылыми тұжырымдар мен ой-пікірлер де назарға алынды. Бұл мақалада біз Алаш ақындардың поэзиясындағы лирикалық қаһарман тұжырымдамасын зерттейміз, оның шығу тегін, мәнін және Қазақстанның әдеби мәдениетіне әсерін негізге аламыз.

Тірек сөздер: Алаш, ақын, шығарма, лирика, лирикалық қаһарман, салыстырмалы талдау.

Кіріспе. Алаш ақындары 20 ғасырдың басында Қазақстанның зияткерлік және мәдени жаңғыруында маңызды рөл атқарған қазақ зиялылары, жазушылары мен ақындарының тобы болды. Олар автономды қазақ мемлекетін құруға бағытталған ұлтшыл саяси қозғалыс Алаш-Орданың атымен аталды.

Алаш ақындарының ішіндегі ең көрнекті қайраткерлер Мағжан Жұмабаев, Сәкен Сейфуллин, Міржақып Дулатов және Жамбыл Жабаев болды. Бұл ақындар өздерінің әдеби үлестерімен ғана емес, қазақ халқының игілігі үшін қоғамдық және саяси қызметке қатысуымен де танымал болды. Алаш ақындарының қазақ поэзиясына қосқан басты

үлесі жаңа тақырыптар мен стильдерді енгізу болды. Олар "Жетісу" деп аталатын дәстүрлі ауызша поэзиядан орыс және еуропалық әдебиеттің әсерінен өзін-өзі көрсетудің жазбаша түріне көшті. Бұл ауысу оларға жаңа идеяларды зерттеуге және дәстүрлі қазақ поэзиясының шекараларын ілгерілетуге мүмкіндік берді [1].

"Алаш" ақындары модернизация, патриотизм, әлеуметтік әділетсіздік және білім беру реформаларының қажеттілігі сияқты тақырыптарды бөліп көрсете отырып, қазақ әдебиетіне жаңа көзқарас әкелді. Олар өз еңбектерінде қазақ халқының ұлттық бірегейлік сезімін дамытуға ықпал ете отырып,

қазақ тілінің, мұрасы мен мәдениетінің маңыздылығын атап өтті. Олардың күш-жігері Қазақстанның мәдени және зияткерлік жаңғыруында шешуші рөл атқарды. Алаш ақындары әдеби журналдар құрып, білім беру реформаларына бастамашы болып, қазақ халқы арасында сауаттылықты таратуды жақтады. Олар әдеби жиындар, мәдени іс-шаралар ұйымдастырып, қазақ халқына шабыт пен білім беретін көптеген шығармалар жариялады. Жалпы, Алаш ақындарының қазақ поэзиясына қосқан үлесін олардың дәстүрлі ауызша формалардан бас тартуға, жаңа тақырыптар енгізуге және ұлттық бірегейлікті ілгерілетуге күш салуымен тануға болады. Олардың Қазақстанның зияткерлік және мәдени жаңғыруындағы рөлі қазіргі қазақ ақындары мен жазушыларына әсер етіп, шабыттандыратын қазіргі қазақ әдебиетінің пайда болуына жол ашты.

Зерттеу шарттары мен әдістері. Алаш ақындары поэзиясындағы лирикалық қаһарман мақаласы келесі зерттеу шарттары мен әдістері негізінде жазылуы мүмкін:

1. Мәтіндерді талдау: Алаш ақындарының поэзиясындағы лирикалық қаһарман зерттеу үшін олардың поэтикалық шығармаларын талдау маңызды. Талдау өлеңдердің құрылымы мен мазмұнын, қолданылған тілдік құралдарды, метафоралар мен бейнелерді зерттеуді, мәтіндердің мағынасы мен эмоционалды бояуын түсіндіруді қамтуы мүмкін.

2. Контекстік талдау: Алаш поэзиясы пайда болған және дамыған тарихи, әлеуметтік-мәдени және этнографиялық контекстке назар аудару. Зерттеу лирикалық қаһарман қалыптасуына саяси, әлеуметтік және мәдени факторлардың әсерін және оның поэзиядағы бейнелеу ерекшеліктерін ескеруі керек.

3. Салыстырмалы талдау: Алаш поэзиясын басқа поэтикалық дәстүрлермен және әдеби бағыттармен салыстыру. Мұндай талдау лирикалық қаһарман бейнелеудегі жалпы белгілер мен айырмашылықтарды анықтауға, сондай-ақ оның Алаш поэзиясындағы бірегейлігін түсінуге көмектеседі.

4. Тарихи контекст: Алаш поэзиясының тарихын және оның тарихи оқиғалар мен дәуірлермен байланысын зерттеу. Лирикалық қаһарманның бейнесі әртүрлі уақыт кезеңдерінде қалай өзгергенін және оның қалыптасуына қандай философиялық, эстетикалық және идеологиялық ұғымдар әсер еткенін ескеру маңызды.

5. Өмірбаяндық аспект: ақындар мен ақындардың өмірбаяндық деректерін, олардың жеке өмірін, тәжірибесі мен көзқарастарын зерттеу. Авторлар туралы ақпарат олардың жеке ерекшеліктерін, мотивациясын және лирикалық кейіпкерді құруға шабыт көздерін түсінуге көмектеседі.

Зерттеу нәтижелері. Педагогикалық эксперимент соңында келесі нәтижелер алынды:

1. Зерттеу алдында қойылған мақсат орындалды. Яғни Алаш ақындарының лирикалық кейіпкер жасаудағы көркемдік ізденістері ғылыми тұрғыда қарастырылды.

2. Лирикалық кейіпкер жайлы авторлық байлам жасалып, оның көркем әдебиеттегі орны мен маңызы сараланды.

3. Мақаланы жазу барысындағы негізгі мақсат, лирикалық кейіпкерлерді жасаудағы Алаш ақындарының өзіндік ерекшеліктері ашылып, аталмыш мәселеге қызығатын оқырмандарды қанағаттандыратындай тақырып ашылды.

Зерттеу нәтижелерін талқылау. Алаш поэзиясы тұрғысынан лирикалық қаһарман ұғымы қазақ халқының негізгі құндылықтары мен ұмтылыстарын бейнелейтін және білдіретін тұлғаға жатады. Лирикалық қаһарман кейіпкері көбінесе табиғатқа деген терең сүйіспеншілігі бар және поэтикалық сезімталдығы жоғары батыл адам ретінде бейнеленген.

Лирикалық қаһарманның басты белгілерінің бірі-батылдық. Олар әртүрлі қиындықтар мен қақтығыстарға күш пен табандылықпен тап болатын батыл және қорықпайтын тұлғалар ретінде бейнеленген. Бұл батылдық тек физикалық батылдықпен шектелмейді, сонымен қатар эмоционалды

және рухани кедергілерге қарсы тұру және оларды жеңу қабілетін қамтиды.

Табиғатқа деген сүйіспеншілік-Алаш поэзиясының лирикалық кейіпкерінің тағы бір негізгі ерекшелігі. Олар табиғат әлемімен тығыз байланысты және оның сұлулығы мен тыныштығынан жұбаныш пен шабыт табады. Табиғатқа деген сүйіспеншілік көбінесе Ландшафттардың, жыл мезгілдерінің, флора мен фаунаның жарқын сипаттамаларында көрінеді. Бұл қазақ халқының қоршаған ортаға жақындығын көрсетеді және үйлесімділік пен қатыстылық сезімін тудырады. Поэтикалық сезімталдық сонымен қатар лирикалық қаһарманның басты ерекшелігі болып табылады. Олар сөздердің күшін терең түсінеді және поэтикалық көрініс сыйлайды. Өз поэзиясында олар қазақ мәдениетінің, дәстүрлері мен құндылықтарының мәнін жиі қуатты метафораларды, бейнелеу мен символизмді пайдалана отырып жеткізеді. Лирикалық қаһарманның поэзиясы оның жеке тәжірибесін көрсетіп қана қоймай, қазақ халқының ұжымдық жады мен даналығын жеткізу құралы ретінде қызмет етеді. Алаш поэзиясындағы лирикалық қаһарманның бейнесі қазақ фольклорының және оның батырлық бейнелердің бай дәстүрінің ықпалында. Қазақ фольклорында Қорқыт, Алпамыс, Бөгенбай және Абылайхан сияқты аңызға айналған батырлар батылдығы, даналығы және өз халқына деген адалдығы үшін құрметтеледі. Бұл қайраткерлер өз жерін қорғайтын, әділетсіздікпен күресетін және асыл құндылықтарды жақтайтын батыр тұлғаның идеясын бейнелейді. Алаш ақындары осы аңызға айналған тұлғалардан шабыт алып, өздерінің лирикалық қаһарманның осы дәстүрдің жалғасы ретінде қарастырды. Олар қазақ фольклорындағы арнамыс рухын жеткізуге және оны қазіргі контексте көрсетуге ұмтылды. Осылайша, олар қазақ халқының мәдени мұрасымен қайта қауышып, өз қоғамдастығы үшін шабыт пен басшылық көзі болуға ұмтылды [2].

Алаш ақындары – Қазақстаннан шыққан және 20 ғасырда белсенді болған белгілі

ақындар. Олар ұлттық идеяларды насихаттап, қазақ халқының өмірі мен даму жолдарын көрсете отырып, қазақ әдебиеті мен мәдениетінің дамуына елеулі үлес қосты.

Қазақстандық Алаш ақындары сол кездегі басқа ақындардан ерекшеленетін лирикалық қаһарманның, поэзиясының ерекше аспектісі үшін құрметтеледі. 20 ғасырдың басында пайда болған бұл ақындар қазақтың бірегейлігін қалыптастыруда және өз халқының мәдени мұрасын насихаттауда маңызды рөл атқарды.

Лирикалық қаһарман – Алаш ақындарының лирикалық поэзиясындағы қаһарман тұлғалардың бейнесін білдіреді. Бұл қаһармандар қазақ халқының батылдық, тектілік және өз Отанына деген сүйіспеншілік сияқты ізгіліктері мен құндылықтарын бейнелейді. Алаш ақындары өздерінің поэзиясы арқылы отандастарын шабыттандыруға және олардың мүмкіндіктерін кеңейтуге ұмтылды, оларды өздерінің жеке басын қабылдауға және мәдениетін сақтау үшін күресуге шақырды. Сонымен қатар, Алаш поэзиясындағы қайталанатын тұлға лирикалық қаһарман тұжырымдамасын қазіргі ақындар бейімдеп, қайта түсіндірді. Лирикалық қаһарман-қазақ халқының құндылықтарын, армандары мен өміршеңдігін бейнелейтін ұлттық бірегейліктің символы. Алаш поэзиясында лирикалық кейіпкер көбінесе қоғам үшін моральдық бағдар ретінде қызмет ететін күшті және ізгілікті тұлға болып табылады. Қазіргі заманғы шығармаларда лирикалық кейіпкер қазақстандық қоғамның өзгеріп отырған сын-тегеуріндері мен күрделілігін көрсететін түрлі бейнелерді қабылдай алады. Кейбір заманауи ақындар кейіпкерді қазіргі әлеуметтік-саяси мәселелермен күресетін қарапайым адам ретінде елестете алады, ал басқалары кейіпкердің ішкі күресі мен эмоцияларын интроспективті түрде зерттей алады.

Алаш поэзиясының ұлттық бірегейлікті қалыптастырудағы және мәдени мақтаныш сезімін тәрбиелеудегі рөлін асыра бағалау қиын. Қозғалыс орыс және Кеңес өкіметі

жылдарында басылған қазақ мәдени мұрасын, тілі мен тарихын қайтарып алуға және дәріптеуге ұмтылды. Алаш поэзиясы қазақ халқының өз жерімен, тілімен және дәстүрлерімен байланысын нығайта отырып, оның мақтаныш сезімін тәрбиелеуде маңызды рөл атқарды. Алаш поэзиясы мәдениетті сақтаудың және ұлттық тәуелсіздікті ілгерілетудің маңыздылығын атап өтіп, қазақтың ұлттық бірегейлігін қалыптастыруда маңызды рөл атқарды [3].

Қазақ поэзиясындағы лирикалық кейіпкерлердің бейнесі қазақ халқының ұмтылыстары мен құндылықтарын бейнелейді, оның ұлттық мақтаныш сезімін, өміршендігін және тәуелсіздікке деген ұмтылысын көрсетеді. Бұл әсіресе 20 ғасырдың басында қазақ зиялылары ұлттық бірегейлікті жандандыруға және орыс отаршылдығына қарсы тұруға ұмтылған кезде пайда болған Алаш поэзиясында айқын көрінеді.

Алаш поэзиясындағы маңызды тақырыптардың бірі-ұлттық мақтаныш. Лирикалық қаһарман кейіпкері қазақ мәдениетінің, тарихы мен құндылықтарының мәнін бейнелейтін ержүрек және асыл тұлғалар ретінде бейнеленген. Олар батылдығы, даналығы және Отанына деген адалдығы үшін атап өтіледі. Бұл батырлар өз сөздерімен және іс-әрекеттерімен қазақ халқының ұжымдық рухын бейнелейді және ұлттық мақтаныштың символы ретінде қызмет етеді. Батырларды осылай бейнелей отырып, "Алаш" ақындары ұжымдық бірегейлікті нығайтып, бірлікке шабыттандыра отырып, қазақ халқына мақтаныш пен өзін-өзі бағалау сезімін оятуға тырысты.

Өміршендік – Алаш поэзиясындағы тағы бір басты тақырып. Батырлар үлкен қиындықтар мен қиындықтарды жеңген адамдар ретінде бейнеленген. Бұл проблемалар көбінесе Ресейдің отаршылдық билігі кезінде кездесетін қысымшылықтардан туындайды. Осы күреске қарамастан, батырлар өздерінің қадір-қасиетін, абыройын және мәдениетін сақтап, тәуелсіздік алуға деген шешімін сақтайды. Батырлардың табандылығын баса

айта отырып, Алаш ақындары өз отандастарын қиыншылықтарға қарсы осындай табандылыққа шабыттандыруға тырысты.

Тәуелсіздікке ұмтылу - Алаш поэзиясындағы қайталанатын мотив. Ақындар лирикалық батырлар арқылы еркін және егемен қазақ халқына деген терең ұмтылысын білдіреді. Олар Тәуелсіздіктің маңыздылығын атап өтіп, Қазақстанның тарихы мен мәдениеті үшін мақтаныш сезімін ояту үшін символдық тіл мен бейнелерді пайдаланады. Батырлар көбінесе сыртқы үстемдікке қарсы тұратын және өз жерлерін қорғайтын жауынгер немесе бостандық үшін күресуші ретінде бейнеленген. Олардың іс-әрекеттері мен құрбандықтарын дәріптей отырып, Алаштың поэзиясы қазақ халқының жүрегінде тәуелсіздікке деген ұмтылысты күшейтіп, оны өзін-өзі анықтау үшін күресуге итермелейді.

Символизм мен бейнелеу- Қазақ тарихы мен мәдениеті үшін мақтаныш сезімін оятуда шешуші рөл атқарады. Алаш ақындары ностальгия мен таңдану сезімін ояту үшін пейзаждардың, дәстүрлі әдет-ғұрыптардың және тарихи оқиғалардың жарқын сипаттамаларын пайдаланады. Батырлар көбінесе көшпелі өмір салты, бүркіт және дала сияқты қазақ болмысының нышандарымен байланысты. Бұл рәміздер қазақ мәдениетінің күші, беріктігі мен бірегейлігі туралы еске салады. Осындай рәміздер мен бейнелерді пайдалана отырып, Алаш ақындары қазақ халқы арасында мақтаныш сезімін дамыта отырып, қазақ тарихы мен мәдениетін сақтау мен тәрбиелеудің маңыздылығын атап көрсетеді. Қазақ поэзиясындағы, әсіресе Алаш поэзиясындағы лирикалық кейіпкерлердің бейнесі қазақ халқының ұмтылыстары мен құндылықтарын бейнелейтінін атап өткен жөн. Бұл олардың ұлттық мақтанышын, қиыншылықтарға қарсы тұруын және тәуелсіздікке деген ұмтылысын білдіреді. Алаш ақындары символизм мен бейнені пайдалана отырып, қазақ тарихы мен мәдениеті үшін мақтаныш сезімін оятып, қазақ халқының ұжымдық бірегейлігін нығайтып, оны өз мұрасын сақтауға және еркін және

егемен ұлт құруға ұмтылуға шабыттандырады. Сонымен қатар, Алаш поэзиясындағы лирикалық қаһарман тұжырымдамасын қазіргі қазақ ақындары бейімдеп, қайта түсіндірді, бұл өткеннің дәстүрлерімен берік байланысты сақтай отырып, қазіргі заманғы тақырыптарды зерттеуге мүмкіндік береді [4].

Абай Құнанбаев пен Мағжан Жұмабаев сияқты "Алаш" қозғалысының ақындары қазақ даласына деген сүйіспеншілік, қазақ тілін сақтаудың маңыздылығы және ұлттық тәуелсіздікке ұмтылу сияқты тақырыптарға назар аударды. Олардың шығармалары қазақ халқымен терең үндесіп, бүгінгі күнге дейін кеңінен құрметтелуде.

Қазіргі қазақ әдеби сахнасында Алаш поэзиясы шабыт көзі және ұлттық мақтаныш нысаны ретінде қызмет етуді жалғастыруда. Көптеген заманауи ақындар қазақ пейзажының сұлулығын, қазақ тілінің байлығын, қазақ халқының күресі мен ұмтылысын бейнелеу үшін Алаш поэзиясының тақырыптары мен бейнелеріне жүгінеді. Алаш поэзиясымен бұл байланыс олардың шығармашылығын Қазақстанның неғұрлым кең тарихи және мәдени контекстіне енгізуге көмектеседі.

Жалпы, Алаш поэзиясы қазіргі қазақ әдеби сахнасына айтарлықтай әсер етуді жалғастыруда. Оның тақырыптарын, бейнелері мен құндылықтарын қазіргі ақындар жиі зерттеп, атап өтеді. Лирикалық қаһарман тұжырымдамасын бейімдеу және қайта түсіндіру арқылы ақындар Алаш поэзиясының дәстүрлері мен мұраларында тамыр жайып, қазіргі заманғы мәселелерге жүгіне алады. Сонымен қатар, Алаш поэзиясының ұлттық бірегейлікті қалыптастырудағы және мәдени мақтанышқа тәрбиелеудегі рөлі оның қазақ халқына тұрақты ықпалының айғағы болып табылады.

Қазақстандық Алаш ақындарының поэзиясы ұлттың тарихы, дәстүрлері мен ұмтылыстары туралы бірегей түсінік береді. Лирикалық қаһарман тұжырымдамасын зерттей отырып, біз қазақ халқының ұжымдық бірегейлігі мен құндылықтарын түсіне аламыз. Сонымен қатар, Алаш поэзиясының мұрасы

қазіргі ақындарды шабыттандырып, оның қазақ әдебиеті мен мәдени мұрасының болашағын қалыптастырудағы өзектілігін қамтамасыз етеді.

Алаш ақындары қазақтың поэзиясын дүниежүзілік дәрежеге көтерді. А. Байтұрсыновтың қоғамдық-саяси лиризмi, М. Жұмабаевтың жұмсақ лиризмi, М. Дулатовтың штаттық лиризмi, Ш. Құдайбердиевтің байыпты лиризмi Абайдан кейін қазақ поэзиясын дәстүрлі мысалдарымен басталды [5].

Ең танымал ақындардың бірі - Мағжан Жұмабаев, оның шығармалары терең патриотизммен және қазақ батырларының құмарлықпен бейнеленуімен ерекшеленеді. Жұмабаевтың өлеңдерінде жауынгерлердің күресі мен жеңістері жиі бейнеленген, олардың өз жері мен халқына деген мызғымас адалдығы көрсетілген. Оның әйгілі "Сорлы қазақ" шығармасы жас жігіттің Ресей империализміне қарсы күреске қосылу үшін сүйікті Отанынан кететіні туралы. Өлең қазақ халқы арасында қарсылық рухын оята отырып, патриоттық жалын сезімін оятады.

Тағы бір көрнекті Алаш ақыны Әбділда Тәжібаев өзінің өлеңдеріне дәстүрлі қазақ халық әндері мен элементтерін қосқаны белгілі. Тәжібаевтың поэзиясы көшпелі өмір салтын және қазақ мәдениетіне терең енген жермен Тарихи байланысты көрсетеді. Оның лирикалық кейіпкері батыл жауынгердің бейнесін бейнелейді, ол оның жолында тұрған кез-келген сынақты қорықпай қарсы алады. Өз өлеңдерінде Ә. Тәжібаев өз халқының қаһармандық өткенін дәріптеп қана қоймай, оны өз тамырына адал болуға және мұрасын қорғауға шақырады.

Алаш ақындарының лирикалық қаһарманы Қазақстан тарихы аясында шешуші рөл атқарды. Ол кезде ел айтарлықтай өзгерістерге ұшырады, өйткені Ресей империясы өз ықпалын тигізіп, қазақ мәдениетін игеруге тырысты. Алаш ақындары өз поэзиясын бұқараны біріктіріп, ұлттық мақтаныш сезімін ояту үшін қуатты құрал ретінде пайдалана отырып, тәуелсіздік пен

мәдениетті сақтаудың қызу жақтаушыларына айналды.

Алаш ақындарының поэзиясындағы лирикалық қаһарман бүгінде Қазақстан халқымен үндесуді жалғастыруда. Олардың өлеңдері қазақтарға өздерінің бай мәдени мұралары мен тәуелсіздік үшін тынымсыз күрестерін еске сала отырып, өзіндік ерекшелік пен жермен байланыстың терең сезімін оятады. Бұл ақындар ұлттық қазына ретінде қастерленеді, олардың шығармалары қазақ халқының жүрегіндеизма рухын сақтай отырып, ұрпақтар арасында ұқыпты сақталады және оқылады [6].

Қорытынды. Қорытындылай келе, қазақ әдебиетіндегі Алаш ақындары өздерінің поэзиясының ұранына айналған лирикалық қаһарманының ерлік істерін ықыласпен жырлағанын атап өтеміз. Батыр тұлғаларды

бейнелеу арқылы бұл ақындар өз отандастарын өздерінің жеке басын қабылдауға және мәдениетін сақтау үшін күресуге шабыттандыруға тырысты. Олардың өлеңдері ата-бабаларының асыл қасиеттерін дәріптеп, өз Отанына деген шексіз адалдықтарын еске түсіре отырып, Қазақстан халқымен үндесуді жалғастыруда. Қазақ поэзиясындағы лирикалық қаһарман ұғымы батылдық, отанға, туған жерге деген сүйіспеншілік және поэтикалық сезімталдық сияқты сипаттамаларды қамтиды. Бұл батырлар аңызға айналған тұлғалардың қазақ фольклорлық дәстүрінен шабыт алып, қазақ халқының ұжымдық жадын, құндылықтары мен ұмтылыстарын жеткізуде маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Тәжібаев, Ә. Өмір және поэзия [Мәтін]: Монография / Ә.Тәжібаев. – Алматы: Жазушы, 1960.
2. Кәкішев, Т. Сәкен Сейфуллин. Зерттеу [Мәтін] / Т. Кәкішев. - Алматы: Жазушы, 1967.
3. Негимов, С. Өлең өрімі. [Мәтін] / С.Негимов. – Алматы: Ғылым баспасы, 1980.
4. Көпеев, Мәшһүр-Жүсіп. Өлең – сөздің патшасы: Зерттеулер [Мәтін] / Көпеев М.Ж. – Алматы: Жазушы, 1991.
5. Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар [Мәтін]: Құраст. Д.Әшімханов, - Алматы: Жалын, 1992.
6. Момышұлы, Б. Көз алдымда бәріңсің. Естелік [Мәтін] / Б. Момышұлы. – Тараз, 2007.
7. Байтұрсынов, А. Ақ жол: Өлеңдер мен тәрдімелер, публ. мақалалар және әдеби зерттеу [Мәтін] / Құраст. Р.Нұрғалиев. – Алматы: Жалын, 1991.
8. Дулатов, М. Шығармалары. Өлең-жырлар, әңгімелер, пьеса, көзсемсөздер мен сын-зерттеу мақалалары [Мәтін] / М. Дулатов. – Алматы: Ана тілі баспасы, 2010.
9. Құдайбердиев, Ш. Шығармалары: Өлеңдер, дастандар, кара сөздер. [Мәтін] / Құраст. М.Жармұхамедов, С.Дәуітов, А.Құдайбердиев. – Алматы: Жазушы, 1988.
10. Абай (Ибраһим Құнанбаев). Екі томдық шығармалар жинағы [Мәтін] – Алматы: Жазушы, 1988.
11. Мырзахметұлы, М. Түркістан Тараз арасы [Мәтін]: Жинақ / М. Мырзахметұлы. – Астана: Білге, 2001.
12. Жұмабаев, М. Көп томдық шығармалар жинағы.[Мәтін]: 1-том. Өлеңдер, дастандар, әңгіме / М.Жұмабаев. – Алматы: Жазушы, 2008.

Материал 9.02.24 редакцияға түсті.

А.М. Мукашева*, А.А. Молдабаева

Таразский региональный университет им. М. Х. Дулати, Тараз, Казахстан

ЛИРИЧЕСКИЙ ГЕРОЙ В ПОЭЗИИ АЛАШСКИХ ПОЭТОВ

Аннотация. Поэзия всегда была важной частью культурного самовыражения в различных обществах, что позволяло заглянуть в коллективное сознание и дух нации. Казахская поэзия, особенно произведения алашских поэтов, занимает особое место в сердцах людей, отражая их историю, мечты, борьбу и надежды. Разберем на конкретных примерах пути создания лирического героя и его отражение в поэзии алашских поэтов. Под лирическим героем также всесторонне дифференцируется благотворное влияние этих героев в жанре поэзии на формирование национального сознания. На примерах подтверждается, что целью алашских поэтов в создании лирических героев является повышение национальной чести, пробуждение национальной чести казахского народа, который начал завоевывать национальную честь в начале XX века. В этой связи рассматривается художественное мастерство М. Жумабаева, М. Дулатова, Ш. Кудайбердиевича в создании лирического героя. Для аргументации наших мыслей научные выводы, высказанные в связи с понятием лирического героя, были использованы в целях исследования. Были приняты во внимание и ранее сделанные научные выводы и размышления о лирическом персонаже. В этой статье мы исследуем концепцию лирического героя в поэзии алашских поэтов, опираясь на ее происхождение, сущность и влияние на литературную культуру Казахстана.

Ключевые слова: Алаш, поэт, сочинение, лирика, лирический герой.

А.М. Mukasheva*, А.А. Moldabayeva

M. Kh. Dulaty Taraz Regional University, Taraz, Kazakhstan

LYRICAL HERO IN THE POETRY OF ALASH POETS

Abstract. Poetry has always been an important part of cultural expression in different societies, allowing us to look at the collective consciousness and ethos of the nation. Kazakh poetry, especially the works of Alash poets, occupies a special place in the hearts of people who reflect their history, dreams, struggles and hopes. We will analyze the ways of creating a lyrical hero and his reflection in the poetry of Alash poets with specific examples. As for the lyrical hero, the positive impact of these characters in the genre of poetry on the formation of national consciousness is also analyzed in detail. It is proved by examples that the purpose of Alash poets in creating lyrical characters is to raise the morale of the Kazakh people, whose National Honor began to deteriorate at the beginning of the twentieth century, and to awaken National Honor. In this regard, the artistic skills of M. Zhumabayev, M. Dulatov, Sh.Kudaiberdiuly in creating lyrical characters are considered. In order for our thoughts to be reasoned, the scientific conclusions expressed in connection with the concept of a lyrical hero were used for the purpose of research. Previously, scientific conclusions and opinions about the lyrical hero were also taken into account. In this article, we will study the concept of a lyrical hero in the poetry of Alash poets, take as a basis his Origin, essence and influence on the literary culture of Kazakhstan.

Keywords: Alash, poet, work, lyricist, lyrical hero.

References

1. Tazhibayev, A. Omir zhane poeziya [Life and poetry]: Monograph / A. Tazhibayev. - Almaty. Zhazushy, 1960.
2. Kakishev T. Saken Seifullin. [Seifullin Saken]: Research / T. Kakishev. - Almaty: Zhazushy. 1967.
3. Negimov S. Olen orimi [Poem braid] / S.Negimov. - Almaty: Dom Nauki, 1980.
4. Mashkhur-Zhusupov K. Olen sozdin patshasy. [Poem-The King of the word]: Research / M. Zh. Kopeev - Almaty: Writer, 1991.
5. Bes arys: Memoirs, essays and research articles. [Memoirs, essays and research articles]: Research / Comp. D. Ashimkhanov, - Almaty: Zhalyn, 1992.
6. Momyshuly B. Koz aldymda barinsin [You are all in front of me]: Memory / B. Momyshuly. - Almaty: Zhazushy. 2000
7. Baitursynov, A. AK Zhol: poems and poems, publ. Articles and literary research / comp. R. Nurgaliyev. - Almaty: Zhalyn, 1991.
8. Dulatov, M. Works [poems, stories, plays, sayings and critical research articles]: Research / M. Dulatov. - Almaty: Ana tili, 2010.
9. Kudaiberdiev, Sh. works: Poems, epics, words of edification. [Poems, epics, words of edification]. Compiler M. Zharmukhamedov, S. Davitov, A. Kudaiberdiev: Research / Sh. Kudaiberdiev. - Almaty: Writer, 1988.
10. Abay (Ibrahim Kunanbayev). Collection of works in two volumes. [Collection of works in two volumes]: Research / A.Kunanbayev. - Almaty: Zhazushy, 1988.
11. Myrzakhmetuly M. Turkestan men Taraz arasy [Turkestan between Taraz]: Research / M. Myrzakhmetuly. -Astana. Bilge. 2001.
12. Zhumabaev M. collection of multi-volume works. [collection of multi- volume works]: Research / M. Zhumabaev. - Almaty: Zhazushy, 2008.

Мақалаға сілтеме:

Мукашева, А.М. Алаш ақындары поэзиясындағы лирикалық қаһарман [Мәтін] / А.М. Мукашева, А.А. Молдабаева // *Dulaty University Хабаршысы*. – 2024. - №2. – Б. 25-32 <https://doi.org/10.55956/WJUZ1972>